

ACC. N:R M. 12867 : 1-3.

Landskap: Västergötland..... Upptecknare: Siv. Winelius.....

Härad: Vartofta..... Berättare: Karl Jonsson.....

Socken: Baltak..... Berättarens yrke: f.d. lantbrukare.....

Uppteckningsår: 1953..... Född år 1866..... i Madäng.....

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lup. 88

L.U.F. 88

Kyrkkryddor.

(s. 1-3)

Skriv endast på denna sida

Kyrkkryddor.

1

+)
Från min barndom då jag fick följa med till kyrkan i Vellinge och Ångarp, (söm Tidaholm förr hette) minns jag att gummorna hade med sig kvistar av åbrodd, salvia eller lavendel. Bruket levde kvar till slutet av 1800-talet. Kvistarna lades innanför pärmen i psalmboken. Denna bar de under vänster arm och i den högra hade de näsduken. Männen hade aldrig kvistar med sig och hade psalmboken i fickan. Man hade kvisterna för att lukta på då och då, så att man inte somnade. Om vintern hade de torkade lavendelkvistar. Detta bruk med kvistar förekom, närhelst man gick till kyrkan, antingen det var någon högtidlighet eller en vanlig söndag.

Ibland om det fanns vildblommor i dikena på vägen till kyrkan, plockade fruntimren en bukett och virade grässtrån eller ett band om. Innan man gick in i kyrkan, gick man en stund på kyrkogården och lade blommorna på sina gravar. Jag såg aldrig att konfirmanderna fick blommor i min barndom eller ungdom.

Luktflaskor hade fruntimren till fram på 1880-talet. De var av glas, knappt en decimeter höga och av olika utseende. En typ var t.ex. päronformad och av blått glas. De köptes ibland på marknaden i Slättäng, som ägde rum höst, vår och sommar, ibland i Ångarps kyrkby.

+)
Gamla kyrkan i Baltak revs 1838. Den nya byggdes 1917.

Flaskorna var fyllda med "åkålång" s.k. "pigvatten". Man brukade ha dem i förklädesfickan. Dessa förkläden var hemvävda och av linne i kulörta ränder. Nedtill var fäst en bred uddspets av grovt garn. De ansågos mycket fina och brukades alltid vid kyrkobesök eller annars, då man skulle vara fin. Man använde sig av luktflaskorna i allmänhet före predikan. Det var ett bruk endast för fruntimmer. Bara de för-mögnare mororna hade råd att skaffa sig sådana. De unga flickorna och de fattiga fick nöja sig med de doftande kvistarna. Det var brukligt att den som var försedd med luktflaska bjöd den närmast sittande. Men den gick aldrig utefter hela bänken. Det skulle ha stört för mycket, och flaskan hade blivit tom alltför snart. När "åkålången" var slut köptes en ny flaska. Den gamla fylldes aldrig på igen. Hade man en luktflaska medfördes den i allmänhet varje söndag.

Fruntimmer och unga pojkar brukade ha karameller, frukt eller småkakor med sig till kyrkan. Karamellerna var av olika sorter och de förvarades liksom kakorna i en pappersstrut. Man hade med sig sådant mest varje söndag och bjöd de närmast sittande. Detta bruk tog slut på 1890-talet. Med industrierna kom nytt folk till bygden och man tyckte inte längre att den gamla seden passade sig. Den blev gammalmodig och försvann så småningom. Männen brukade ha snus med sig i "hornässjor". Dessa gjorde man på så sätt, att en bit av ett ox- eller kohorn sågades av nedtill där hornet var vidast. Biten kokades i vatten så den

ACC. N:R M. 12867:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

blev mjuk och böjlig och trädde på en träbit, som var tillskuren i den form, som man ville att dosan skulle ha. När hornet var torrt drogs träpluggen ur och man satte till en botten och ett lock av trä. Locket försågs med en liten skimlapp som handtag. Man bjöd de närmast sittande på en pris och då prästerna själva ofta snusade friskt i predikstolen, tyckte man att det inte betydde något, om man själv gjorde det då och då. Ännu idag förekommer det på sina håll att manfolket har snus med sig till kyrkan.

En del präster har förstås varit mycket emot dessa gamla bruk. Jag minns särskilt, att dåvarande komminister Landén i Vellinge kyrka höll stränga förmaningstal, men de hade bara kortvarig verkan.

=====